

To cite this article:

Walker, Kamila. "Contemporary Polish Short Stories in English." *The AALITRA Review: A Journal of Literary Translation* 13 (December 2018): 85-101.

aalitra.org.au

Australian Association for Literary Translation

Contemporary Polish Short Stories in English

KAMILA WALKER
Macquarie University

The two contemporary Polish short stories translated here, Izabela Szolc's "Teraźniejszość rzeczy minionych" ["The Present Time of Things Past"] and Miłka O. Malzahn's "Piękne sny" ["Beautiful Dreams"], both first appeared in the *2014 Anthology of Contemporary Polish Stories*, in the series Kwadrat.¹ This anthology showcased the thematic range and stylistic versatility of Polish short stories that draw attention to themselves through their reflections on the process of representation, and their tendency towards radical unconventionality.² The proliferation of such texts would seem to reflect a demand for popular literature that requires the reader to negotiate the relationship between form and content.³

The two texts presented here are characteristically likely to appeal to various audiences beyond Polish borders. "Present Time" and "Beautiful Dreams" recount few events, but stand out in their respective potential to nuance our traditional conceptions of family relationships and moral responsibility; to stimulate discussions on the nature of conscience and consciousness; and to spur us to a higher level of self-awareness. The point where these stories converge, which motivated my choice to translate them in tandem, is their evocation of the complexity and peculiarity of the mental life. Conservative in terms of action, the stories reflect their authors' engagement with how a mind handles life's most extreme unpredictabilities.

Szolc's "Present Time" and Malzahn's "Beautiful Dreams" are not ordinary accounts of empathy and love as they go beyond the representation of what it means to suffer pain for someone else (specifically of parents for their daughters). The former articulates more than the anxiety of aging, the duty of care, or the inaccessibility of one's inner life to another; the latter explores more than the selflessness of a parent's sacrifice, or the anticipation or even – quite astonishingly – the actual experience of one's own death. They both capture the poignant awareness of the imminent death of a loved one differently – the confrontation with the vulnerable nature of the self, which is both unprepared for loss, and always fundamentally private. To nuance the drama of anticipation, Szolc and Malzahn exploit the special capability of the narrative to disclose to us that we not only have conscious minds, but that we have minds different from those of others.

In "Present Time," the act of withholding knowledge, focalized through the thoughts and feelings of an elderly father, creates both narrative and emotional tension. This technique also reflects the story's wider interest in the construction of fictional consciousnesses. Szolc's almost plotless configuration of the father's relationship with his daughter relies on the stream-of-consciousness-like episodes for its emotional impact: we enter into the mindset of these characters through a chain of interior monologues. An apparently trivial dialogue, a seemingly random account of external behaviours, and the close attention paid to surrounding objects are all additional sources of insight into the father's and daughter's mental states. Indeed, it is "the accumulation of micro-detail," Szolc has divulged, that "serves to sharpen the reader's attention to the psychological state of affairs, to engage us in imaginatively over-hearing the

¹ See, pp. 114-15, and pp. 99-104 respectively. These page numbers are cited throughout.

² Paweł Górszewski's story entitled "Picie" ("Drinking"), pp. 239-40) is an extreme example of the absurd type of humour that surfaces in the flagrantly grotesque opening line: "The rumour that undies drink spread in the drawer."

³ A sustained flow of short stories published by Forma every three years (2008, 2011, 2014 and 2017) testifies to the ongoing recent readerly interest in this genre.

characters' self-talk,"⁴ as if to catch the daughter's whispered thoughts: 'He'll die and I'll finally be free;' 'Without him, I'll be totally alone;' and conversely, the father's silent cries: 'She'll die and I'll be free again;' 'How will I cope on my own when she's gone?' In the story, old age is likened to death, and a human body is configured as a storehouse of distant sensations and memories: in Szolc's own words, "You are alive, but already dead. You have become a present manifestation of things past."⁵ Self-conscious awareness of being entrapped in a failing body extends age-related suffering: "we won't live through our own death, but we may live through our own infirmity."⁶

The representation of thought, likewise, seems to be the central preoccupation of Malzahn's "Beautiful Dreams," which foregrounds the voice of a semi-dead woman (speaking from a limbo-like existence), along with the representation of attributes associated with her out-of-body experience, such as the possession of an immaterial body with a conscious mind in the midst of a psychological dilemma; an ability to connect to the thoughts and feelings of others; and a free-willed decision to return to the physical world. The originality of Malzahn's story reflects gnostic notions of *being* and the associated contemplation of the self and one's own purpose in life. But the author has suggested that the story might be thought to instantiate an unusual kind of auto-reflective re-imagining and expression of her own affective responses to recalled dreams. The story's stimulus, Malzahn has disclosed, was the memory of an intense emotion she experienced in a dream, the recollection of a protective, specifically maternal, impulse. In fact, much of Malzahn's fiction is underpinned by the reality of her dreams: "Fictional emotions as I present them are not [...] entirely made up or drawn directly from my own life experiences; rather, they are in a large part retrieved from the repository of my stored dream memories [...] transported naturally into the narrative space."⁷ Malzahn's fiction is, as a result, characterized by robust "sensuous images" derived from her dreams, which she then creatively exploits to "build some story around."⁸

The translations here offer a linguistic interpretation of the originals, via the more accepted method of a "sense-for-sense" transformation, rather than a "word-for-word" matching, with the objective of achieving a "dynamic equivalence" (Hickey 2). This perspective assumes a reader-centred rendering, whereby the translated stories are likely to evoke in the English-speaking reader similar impressions of the source-texts' styles and aesthetic qualities to those induced in a Polish-speaking reader, and also to create an equivalent emotional resonance. Whilst this approach articulates the primary aim of my translation – to produce linguistically, aesthetically and psychologically comparable texts, or simply put, a similar reading *experience* – a few words are needed about the prioritization of 'faithfulness' in translation over any other principle. Conventionally, 'faithfulness' is linked to the idea of the translator performing their duty mechanically, paying little attention to the differences in the grammatical, semantic and rhetorical architectures of the host and target languages. The quest for 'literalism' requires that there is no apparent conflict between the two versions as a result of this matching. But in this system, the translation does not necessarily fare well on readability or fluency, and the translator might not have produced a semantically parallel discourse "in as unmediated a way as possible" (Zbinden 160). Boris Pasternak once famously argued for the subordinate role of "literal exactness" and "similarity of form," privileging instead a model of translation that specifically targets a reality effect, capable of rendering "an impression of life and not of verbiage" (125), through the naturalization of language.

⁴ Personal communication with author, 18/10/2017.

⁵ Here, as in Szolc's story and providing her title, she invokes the words of St Augustine of Hippo: see *Confessions*, p. 235.

⁶ Personal communication with author, 18/10/2017.

⁷ Personal communication with author, 9/10/2017.

⁸ Personal communication with author, 9/10/2017.

An associated obstacle to linguistic accuracy, according to George Steiner, is the issue of rendering national idioms (49-50). Similarly, Anna Wierzbicka and many others have convincingly shown the persistent untranslatability of these culturally specific packets of meaning, questioning the viability of any attempt to ever satisfactorily settle the issue of linguistic non-alignment.⁹ Acknowledging these differences has informed my own rendering of the stories below into readable English – in particular, the transformation of grammatical structures, the negotiation of semantic meaning, the re-inscription of discursive features and the refinement of unstandardized Polish expressions. My aim is that each “translated text seems ‘natural,’ that is, not translated” (Venuti 5).

A few examples will illustrate this process. Those instances in which Polish idiosyncratic expressions lacked English equivalents, as in “Nie byłoby to nic wychodzącego poza ramy wysapanej formuły grzecznościowej” (“Present Time,” 114), necessitated a divergent syntactic structure and oftentimes additional words for sense-making. This sentence, literally translated, means ‘It wouldn’t be anything beyond the limits of a breathless polite formula,’ though I have rendered it more smoothly as: “It wouldn’t have been beyond the limits of politeness for him to have laboured his thanks.” This modification seems reasonable, given the contextual clue, which the phrase ‘thank you’ provides in the preceding sentence. The alteration sounds natural enough and it communicates the embodied effort of the expression, though the substitute phrase “to labour thanks” is well rid of the component of deep breathing that the Polish verb “sapać” includes. A rhetorical sacrifice has also been needed when translating the gender of persons. Grammatically, the noun phrase “wiekowe sąsiadki” (115) is clear regarding the sex of the persons in question, indicating the plural form of the feminine ‘neighbour.’ In the translation, since there is no feminine marker in the English noun, the word ‘female’ has been added to compensate, resulting in “the elderly female neighbours.” One cannot avoid, however, the impression of invasive verbosity (and perhaps an unintended emphasis) as a result, especially on top of the likelihood that the implicit social comment regarding the propensity of older women to listen to Radio Maryja will be lost on most English readers.

Another challenge has involved the translation of colloquialisms. The familiar expression used by Szolc to suggest the elderly man’s erection: “Tylko pod ciepłym strumieniem wody ptak mu jeszcze stawał” (115), has been cast as “Only under the warm stream of water would he still get a hard-on.” At the expense of the imagistic expressiveness of the Polish “ptak” (literally, ‘a bird’ that could still get up), the English vulgarism nevertheless seems to express the intended Polish meaning, which is the image of an old man faced with his fading potency. Similarly, in “Beautiful Dreams,” Malzahn conveys the anger of a woman at her own liminal existential condition via the common Polish expletive: “I trafiłby mnie szlag ze złości na to, co mnie spotkało, gdyby [...]” (100), which I have cast as: “And I would be damn angry at what happened to me, if [...]” These choices have meant losing the characteristic reverberance of the Polish vernacular, but, conversely, also preserving the low register.

A further consideration involved Polish diminutive forms, used as expressions of affection. Malzahn uses the Polish word “matka” (‘mother’) only once, consistently opting for the slightly less formal “mama” (used 39 times) to emphasize the close emotional connection between mother and daughter. This endearment, however, only occurs twice in translation as “mum” – when in the vocative case – and elsewhere as “mother,” thereby capturing the relationship expressed rather than the term used. Likewise, Malzahn limits her usage of “córka” (‘daughter’) to three instances in favour of the more affectionate word “córca” (used five

⁹ See, e.g., Anna Wierzbicka, *Semantics, Culture, and Cognition; Understanding Cultures Through Their Key Words; and Emotions Across Languages and Cultures*.

times), and twice as a diminutive variation, “córeczka,” for which the English phrases – “my child,” “my little one,” and “my darling” – have served as comparable substitutions, as contextually suitable. These choices capture the emotional charge of the original idiomatically in English, and foregrounds the maternal relationship, which is so important in this text.

Beyond these syntactic and semantic changes, the process of translation has entailed textual and editorial emendations. Notably, in “Beautiful Dreams,” the semi-dead woman experiences heightened sensitivity towards other people: “Przeistaczałam się w samo sedno totalnego współczucia” (102). A conservative translation would read: ‘I was becoming the epitome of absolute compassion,’ which, with some editorial license, has been cast as: “I was becoming the soul of compassion.” In an earlier instance, on page 99, there is talk of the granddaughters, “które zbyt wczesnie żegnają radosne dzieciństwo, skazane na brak matki, na pustkę” (roughly, “who say ‘goodbye’ to their happy childhood all too soon, doomed to the lack of a mother, the emptiness”). For stylistic fluidity, I have condensed this, rendering the envisaged fate of the girls as those “who would leave behind their happy childhood all too soon, doomed to the emptiness of an absent mother,” thereby achieving both emotional force and effective compactness. Such editorial reconfigurations have been necessary to navigate the reader’s way through Malzahn’s usage of idiomatic and literary language.

The achievement of grammatical accuracy at the sentence level has also meant certain unavoidable adjustments. Crucially, unlike Polish, English usually requires that nouns be qualified either by the insertion of articles, possessive pronouns or specific differentiating names. For clarity, throughout, “wujek” (“uncle”) changes into “uncle Arek,” with the exception of “the girls’ uncle” used once, and just “uncle” when used once in direct address; and conversely “mama” (“mother”) is consistently translated as “my mother,” a logical move since the daughter tells the story from her perspective.

This discussion of my translation techniques suggests that the English versions here are attuned to, rather than imitative of, the internal design of “Present Time” and “Beautiful Dreams,” in that they reproduce the stories’ narrative content and style within the possibilities and constraints of the English language, with readability being the chief criterion. No concrete linguistic, aesthetic or rhetorical rules, beyond intuitive and sensitive handling of the conventions and peculiarities of two languages, can tell a translator how to get the translation ‘right,’ or how to resolve the semantic entrapments of the source text, whilst giving that text justice. The solution, which ideally coincides with a motivation for harmony, transparency and veracity, is to accept Venuti’s stance that “translations are different in intention and effect from original compositions, and this generic distinction is worth preserving as a means of describing different sorts of writing practices” (6).¹⁰ I thereby believe my translations to be derivative products, the value of which is my own individual perception of Szolc’s and Malzahn’s works, which I present here for English readers who might not have access to the texts in their original language.

Bibliography

Gorszewski, Paweł. “Picie.” [“Drinking.”] *2014 – Antologia współczesnych polskich opowiadań.* [The 2014 Anthology of Contemporary Polish Stories.] Pod red. Pawła Nowakowskiego i Pawła Tańskiego. Szczecin-Bezrzecze: Wydawn. Forma, 2014.

Grossman, Edith. *Why Translation Matters.* New Haven, CT: Yale University Press, 2010.

Hickey, Leo. “Introduction.” *The Pragmatics of Translation.* Ed. Leo Hickey. Clevedon and Philadelphia: Multilingual Matters, 1998. 1-9.

¹⁰ Edith Grossman, *Why Translation Matters*, pp. 31-2, makes a similar point.

Malzahn, Miłka O. "Piękne sny." ["Beautiful Dreams."] 2014 – *Antologia współczesnych polskich opowiadań*. [The 2014 Anthology of Contemporary Polish Stories.] Pod red. Pawła Nowakowskiego i Pawła Tańskiego. Szczecin-Bezrzecze: Wydawn. Forma, 2014.

Pasternak, Boris. "Translating Shakespeare." Translated by Manya Harari. *I Remember: Sketch for an Autobiography*. Translated by David Magarshack. Cambridge, MA and London: Harvard University Press, 1983. 123-52.

St Augustine. *Confessions*. Translated with an introduction and notes by Henry Chadwick. Oxford and New York: Oxford University Press, 1991.

Steiner, George. "To Traduce or Transfigure: On Modern Verse Translation." *Encounter* 27.2 (1966): 48-54.

Szolc, Izabela. "Teraźniejszość rzeczy minionych." ["The Present Time of Things Past."] 2014 – *Antologia współczesnych polskich opowiadań*. [The 2014 Anthology of Contemporary Polish Stories.] Pod red. Pawła Nowakowskiego i Pawła Tańskiego. Szczecin-Bezrzecze: Wydawn. Forma, 2014.

Venuti, Lawrence. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. 2nd ed. London and New York: Routledge, 2005.

Wierzbicka, Anna. *Emotions Across Languages and Cultures: Diversity and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

_____. *Semantics, Culture, and Cognition: Universal Human Concepts in Culture-Specific Configurations*. New York and Oxford: Oxford University Press, 1992.

_____. *Understanding Cultures Through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*. New York and Oxford: Oxford University Press, 1997.

Zbinden, Karine. "The Bakhtin Circle and Translation." *The Yearbook of English Studies* 36.1 (2006): 157-67.

Teraźniejszość Rzeczy Minionych
By Izabela Szolc

„Nasze żywoty są rzekami
wpływającymi do morza,
które jest umieraniem”.
Jorge Manrique

– Dziękuję, doktorze – powiedział i w porę się powstrzymał, żeby nie dodać: „jestem zobowiązany, panie doktorze”. Nie byłoby to nic wychodzącego poza ramy wysapanej formuły grzecznościowej. Wolną dłonią przesunął po klatce piersiowej, jeszcze nie wiedział, jak ta wiadomość go zmieni. Drugą ręką próbował odwiesić słuchawkę telefonu. Zsunęła się i uderzyła o ścianę. Więc ją poprawił.

Zobaczył, jak drżą palce; zła czy dobra wiadomość wprawia ciało w identyczne podniecenie. Kiedy dotyczy to tak starego ciała jak jego, jest to już pewna atrakcja. Wykrzywił usta: jak tu zabić ten czas, który pozostał? Co zrobić? Sięgnął do policzka, aby się podrapać. Obwisła skóra, prawie bez śladu miękkiego zarostu. Pomyśleć, że kiedyś, w pełni sił, musiał golić się dwa razy dziennie. Wieczorem, takim samym jak dzisiaj, zdejmowałby już brzytwą pianę z twarzy, ściągając granatową szarość z brody i okolic. Na zacięcie nalepiłby kawałek gazety. Ręce miał pewne, ale serce nie, młody i niecierpliwy. Ha! Rozpoznawał się w tamtej zjawie, a jednak rozpoznawał.

Klucz zazgrzytał we frontowych drzwiach. Kobieta weszła od razu do kuchni, trzasnęła zakupami o blat.

Podreptał tam. Kapcie szurały po podłodze.

The Present Time of Things Past
By Izabela Szolc
Translated by Kamila Walker

“Our lives are fated as the rivers
That gather downward to the sea
We know as Death”¹
– Jorge Manrique

“Thank you, doctor,” he said, and he held himself back just in time not to add: “I am indebted to you, doctor.” It wouldn’t have been beyond the limits of politeness for him to have laboured his thanks. He slowly moved his free hand over his chest, not yet understanding how this news would affect him. He tried to hang up the phone with the other hand. It slid down and slammed against the wall. So he placed it back.

He noticed how his fingers trembled; bad or good news spurs the body into the same sort of awakening. When it happens to such an old body as his, it is already a kind of excitement. He grimaced: how to kill the time that is left? What to do? He reached up to his cheek to scratch himself. His saggy skin hardly had a trace of soft hair. And to think that once, in his prime, he had to shave twice a day. In the evening, just as now, he would razor the foam from his face, removing the dark-blue stubble from his chin and surrounding areas. He would put a scrap of newspaper on a nick. His arms were strong then, but his heart wasn’t, he was young and restless. Hah! He recognised himself in that image, he still did.

The key jiggled in the front door. A woman came straight into the kitchen and thudded the groceries down on the bench.

He shuffled over. His slippers dragged across the floor.

¹ Jorge Manrique, *Coplas por la muerte de su padre* (in English: *The Coplas on the Death of His Father, the Grand-Master of Santiago*), trans. Thomas Walsh, in *Hispanic Anthology: Poems Translated from the Spanish by English and North American Poets*, collected and arranged by Thomas Walsh (New York: G. P. Putnam’s Sons, 1920), pp. 82-105, at p. 84 (*The Introit*, lines 25-7). In this eulogy, beside the familiar conceptual metaphor of life as a river that ends in the sea (with a novel variation, where the river signifies a life of grandeur, and the stream represents a life of modesty), Manrique employs many other conventional metaphors configuring life variously as a dream and sleep, an object that is taken away, a guide-posted road to heaven, a highway of tears, a day that ends in rest, or a journey with death as the final destination, to emphasize the moral obligation to live wisely and honorably despite the challenges of an earthly existence, with the promise of a heavenly reward. Given these resonances, this quotation sets the story’s theme.

– Jadłeś coś?

Nie odpowiedział. Zaczerwieniła się lekko.

– Nie możesz wziąć leków na czczo. Zjesz coś. Zrobię ci kanapkę – mówiła do niego jak do dziecka; ale niedługo, koniec z tym! I nie będzie się musiał prosić o więcej ostrej musztardy. Zakres swojej wolności mierzył tym cholernym żółtym sosem.

– Wykąpiesz się przed jedzeniem. Poradzisz sobie sam pod prysznicem? Wstawić ci plastikowe krzeselko?

– Nie – i z usprawiedliwieniem – tylko mi przeszkadza.

Manipulował przy kurkach, kiedy ona weszła, kładąc na pralce świeżą piżamę. Kabina prysznicowa była z mlecznego szkła.

Musiała sprawdzić wzrokiem, ujrzyć jego zgarbaciałą sylwetkę, jak i on zerkał na nią.

Namydlił się i znowu puścił wodę. Chwała Bogu, nie należał do tych starców, co jak psy wzdrygają się przed kąpielą. Tylko pod ciepłym strumieniem wody ptak mu jeszcze stawał. Musiał być ostrożny, bardzo ostrożny.

Wytarł się i przebrał. Na kanapie czekał wełniany koc. Będą razem oglądać telewizję. Kobieta podała mu talerz z kanapkami. W mgnieniu oka zobaczył, że i ona ma stare ręce. Stare ręce z poobgryzаныmi paznokciami. Przez te wszystkie lata do tych poobgryzanych paznokci zdołał się przyzwyczaić.

– Okrutny jest ten świat – powiedziała po wiadomościach. Rozczarowała go. Przecież była inteligentna, skąd więc nagle ten banał?

– Jak się czujesz?

– Lepiej niż Sarajevo – powiedział, bo to jedno mu przyszło do głowy. – Stara wojna, identyczna jak nowe.

– Powinieneś iść do lekarza.

– Ależ chodzę. To znaczy ty chodzisz za siebie i za mnie.

Położył ręce na kocu; wnętrzem dłoni ku górze, jakby gotowy, żeby podtrzymać

“Have you eaten anything?”

He didn't answer. She turned a little red.

“You can't take your medicine on an empty stomach. You must eat something. I'll make you a sandwich,” she said to him, as if to a child; but this would be over soon! And he would no longer need to plead for more hot mustard. He measured the extent of his freedom by that damn yellow sauce.

“Have a shower before eating. Can you cope in the shower on your own? Do you want a plastic chair?”

“No, I don't,” and he justified, “it only gets in the way.”

He was fiddling with the taps when she came in to put his fresh pyjamas on the washing machine. The shower recess was made of frosted glass.

She had to check on him, to see his hunched silhouette, just as he too had to glance at her.

He soaped himself and then ran the water again. Thank God, he wasn't one of those old fellows, who, like dogs, shrank away from a wash. Only under the warm stream of water would he still get a hard-on. He had to be careful, very careful.

He dried himself and got dressed. On the couch lay a woollen blanket. They would watch TV together. The woman handed him a plate of sandwiches. Instantly he noticed that she too had old hands. Old hands with gnawed nails. Over the years he had become used to those gnawed nails.

“It's a cruel world,” she said after the news. She disappointed him. After all, she was intelligent, so why suddenly this cliché?

“How are you feeling?”

“Better than Sarajevo,” he said, because it was the first thing that entered his head. “An old war, identical to the new ones.”

“You should go to the doctor.”

“But I do. I mean, you go enough for both of us.”

He placed his hands on the blanket; palms up, as if ready to support the ceiling. He'd always been like that, she just didn't remember. Never had he been irritable whilst

strop. Zawsze taki był, ona po prostu tego nie pamięta. Nigdy, oglądając telewizję, nie był nerwowy, nie ścisnął kolan, nie uderzał się po udach...

Usiadła obok. Opuścił głowę na jej ramię; a później nawet trochę się śmiali. Lecił sitcom z podłożonym śmiechem, nie pasowało więc, żeby tak siedzieć i milczeć.

– Pora spać – zaanonsowała noc. Pocałował kobietę w czoło. Herolda, który przynosi złe wieści nigdy się chyba nie zabija? Ale, czy kiedy wygłosi swoje, wciąż można go kochać?

– Nie czytaj za długo – rzuciła, w jej głosie dźwięczał śmiech. Dobrze, że on nie musi czytać z pomocą latarki, z głową pod kołdrą. Ona też nie musiała. Teraz rewanżowała się ojcu. Dom zawsze był pełen książek. Tylko na radio powiedziała zdecydowane nie. Czy bała się, że jest tak stary, tak przerażony nadchodzącą nocą, że jak wiekowe sąsiadki zacznie słuchać Radia Maryja? Nie. Miał lepszych przewodników. Takich potrzebował, dziś i jutro. W zasadzie to targany „przecuciem” – brał to pojęcie w intelektualny cudzysłów – przez parę wieczorów wczytywał się w słowa nawróconego hulaki, dietnego, Świętego Augustyna:

„I właściwie nie należałoby mówić, że istnieją trzy dziedziny czasu – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość. Może ściślejsze byłoby takie ujęcie, że istnieją następujące trzy dziedziny czasu: teraźniejszość, rzeczy minione, teraźniejszość rzeczy przyszłych. Jakiego rodzaju trzy dziedziny istnieją w duszy; ale nigdzie indziej ich nie widzę. Teraźniejszością rzeczy przeszłych jest pamięć, teraźniejszością rzeczy obecnych jest dostrzeganie, teraźniejszością rzeczy przyszłych – oczekiwanie”²

watching TV, never had he clutched his knees or slapped his thighs...

She sat down beside him. He rested his head on her shoulder; and later they even laughed a little. A sitcom with a laugh track was on, so it didn't seem quite right to just sit there in silence.

The night signalled it was time for bed. He kissed the woman on her forehead. A herald, who bears bad tidings, never gets killed, does he? Then again, once the herald has delivered what he has to say, can he still be loved?

“Don't read for too long,” she chided, with a giggle in her voice. It's good that he didn't have to read with the help of a torch, with his head under the covers. Neither did she. She was returning her father a favour. The home had always been full of books. She had only ever categorically said 'no' to the radio. Was she afraid that he was so old, and so terrified of the approaching night, as to begin to listen to the Virgin Mary radio station just like the elderly female neighbours? No. He had better guides. He needed such, today and tomorrow. In fact, tormented by a “gut feeling,” he was placing this concept within intellectual inverted commas – for several evenings now, he had been poring over the words of a converted sinner, and the father himself, St Augustine:

“What is by now evident and clear is that neither future nor past exists, and it is inexact language to speak of three times – past, present, and future. Perhaps it would be exact to say: there are three times, a present of things past, a present of things present, a present of things to come. In the soul there are these three aspects of time, and I do not see them anywhere else. The present considering the past is the memory, the present considering the present is immediate awareness, the present considering the future is expectation.”³

² Św. Augustyn *Wyznania*, przekład Zygmunt Kubiak, Warszawa 1982.

³ St Augustine of Hippo, *Confessions*, translation, introduction and notes by Henry Chadwick (Oxford and New York: Oxford University Press, 1991), p. 235. His definition of time defies the customary division of this concept into past, present and future on the basis of the contended non-existence of past and future, with the qualification that, while conventional language usage reflects a widespread habit of thinking of time in terms of these three separate spaces, the mind can properly conceive of time only from the vantage point of the present

Jak powiedzieć córce, że to ona umiera, a nie on?

Piękne Sny
By Milka O. Malzahn

Dzień po mojej śmierci zobaczyłam moją mamę skuloną na krześle, z suchymi ustami zaciśniętymi mocno. Cała była w smutku, zdecydowanie na nią za ciężkim.

W pokoju obok moje dwie córeczki bawiły się zbyt cicho. Tylko szurały zabawkami i rozmawiały półgłosem. Martwiłam się. Martwiłam się o nie bardzo. Martwiłam, aż do bólu mojego (martwego) ciała. Nie zajrzałam jednak do ich pokoju, ale przystanąłam przy mamie. Miała 59 lat, nie była stara, to nie ten wiek, by można się było poddawać na całej linii. Wyglądała wprawdzie na 65, bo od kilkunastu lat walczyła z chorobą, która trzy lata temu doprowadziła do operacji. Otwierano jej czaszkę. To się nazywa: kraniotomia. Taka neutralna nazwa dla osobistego koszmaru. Kraniotomia pomogła tylko częściowo, a straszliwe migreny, które kiedyś zaczynały się od potylicy i obejmowały całą mamę bardzo powoli, teraz zaczynały się od zabliznionych szwów. Moja mama podczas migrenowych napadów najpierw wymiotowała, a potem leżała nieruchomo pod lekką kołdrą, w zacienionym pokoju. Przeważnie przez trzy, cztery dni.

Teraz przystanąłam przy niej i automatycznie wczułam się w jej obecny stan za pomocą mojego (wciąż żywego) 'ja'. Wiedziałam, że czeka na migrenę. Naprawdę czekała na ból tak, jakby miał jej przynieść ulgę. Świadomość, że ja nie żyję była dla niej nie do zniesienia. Jej myśli krążyły wokół wnuczek, które zbyt wcześnie żegnają radosne dzieciństwo, skazane na brak matki, na pustkę (obie były w wieku przedszkolnym). Wyobrażała sobie siebie jako starą, słabą, chudą kobiecinę umierającą

How to tell his daughter that it was she who was dying and not him?

Beautiful Dreams
By Milka O. Malzahn
Translated by Kamila Walker

The day after my death I saw my mother curled up in a chair with her dry lips pressed tightly together. She was in sorrow, much too heavy for her to bear.

In the room next door my two little daughters played all too quietly, just shuffling their toys and speaking to each other softly. I was worried. I was very worried about them. Worried so much that my (dead) body ached. I didn't, however, look into their room, instead I stayed with my mother. She was 59, she wasn't old, it wasn't an age to give up all together. In truth she looked 65, for she had been fighting an illness for some years now, which three years ago had required surgery. She had had her skull opened up. It's called a craniotomy. Such a neutral term for such a personal nightmare. The craniotomy only partially helped, because the dreadful migraines, which had once started from the back of the head slowly enveloping my whole mother, were now starting at the faded sutures. During migraine attacks, my mother would first vomit and then lie motionless under a light duvet in a dark room. Usually for up to three to four days.

I now stood beside her and automatically tapped into her present condition through my (still living) "I." I knew she was waiting for a migraine. She really waited for the pain as if it would bring her some relief. The awareness that I was dead was beyond her endurance. She was thinking of her granddaughters, who would leave behind their happy childhood all too soon, doomed to the emptiness of an absent mother (both were preschool age). She was imagining herself as an old, weak and thin

that makes a logical and meaningful connection (in the form of "memory", "immediate awareness" and "expectation" [p. 235]) to "the past which does not now exist or the future which does not yet exist" (p. 233).

nagle przy śniadaniu, na oczach dziewczynek.

– Co to za głupie fantazje? – pomyślałam z irytacją – a mama miała nadzieję, że migrena już zaraz wypchnie wszystkie myśli z głowy.

Dziewczynkom powiedziano, że mama jest w szpitalu. Nic więcej. Nie było mnie dopiero drugi dzień. Jeszcze całkiem przyzwoicie. Mogły myśleć, że żyję. Czy w ogóle kiedykolwiek mówiłam im o śmierci – zastanawiałam się nad tym w jakimś nagłym przerażeniu. Nie, nie mówiłam.

Informację o tym, że nie przeżyłam przekazał mamie wujek Arek, lekarz, znawca gnozy, profesor o szerokich horyzontach i naturalnych skłonnościach do ascezy. To on czuwał przy mnie... wtedy gdy odchodziłam, to on się teraz spieszył, by zdążyć przyjechać do mieszkania jeszcze przed migreną. Znał symptomy i czasem potrafił mamie znieść ból. Wiedziałam jednak, że tym razem zwykły zastrzyk nie pomoże.

Poczułam przeogromne współczucie dla mamy, która skulona, przycupnięta na krześle w małej kuchni, z nadzieją czekała na pierwszą, największą falę bólu, mogącą przykryć rozpacz po utracie dziecka.

Nie mogłam jej pomóc. Nie mogłam jej pocieszyć. Nie mogłam jej powiedzieć, że w sumie nadal jakoś istnieję. Nic nie mogłam. I trafiłby mnie szlag ze złości na to, co mnie spotkało, gdyby z pokoju dziewczynek nie dobiegło szuranie. Spojrzałam na drzwi, z których wychyliły się dwie jasne główki:

– O, Boże – jęknęłam. Nie byłam przygotowana na ich widok. Tak zobaczyć je, bez możliwości przytulenia, przywitania się i przyniesienia prezentów, jak zawsze, gdy wracałam z jakiejś podróży – to było okrucieństwo. Aż się skurczyłam w sobie, w sobie nieistniejącej właściwie, w sobie – pamięci o sobie. Dziewczynki poszeptaly między sobą i cofnęły się.

Wtedy zadzwonił do drzwi wujek Arek. Moja starsza córeczka wystrzeliła z

wretch, suddenly dying at the breakfast table before their very eyes.

“What stupid fantasies?” I thought with irritation, as my mother hoped that the migraine would soon push all the thoughts out of her head.

The girls had been told that their mother was in hospital. Nothing else. It was only the second day of my absence. Still quite reasonable. They could think that I was alive. Had I ever explained to them about death? I realized with sudden terror that, no, I hadn't.

The news that I hadn't survived was passed onto my mother by my uncle Arek, a doctor, an expert in Gnosticism, a professor with wide intellectual horizons and a natural inclination to asceticism. It was he who had been watching over me... at the time I was departing, it was he who was now rushing to the apartment to arrive just in time before the migraine. He was familiar with the symptoms and sometimes could relieve my mother's pain. I knew, however, that this time a regular injection would not help.

I felt immense compassion towards my mother, who, curled up, perched on a chair in the small kitchen, waited with hope for the first, and the strongest, wave of pain to drown out the grief of losing a child.

I couldn't help her. I couldn't comfort her. I couldn't tell her that I still somehow existed. I could do nothing. And I would be damn angry at what happened to me, if not for the shuffling noise coming from the girls' room. I glanced at the door, from behind which two little fair heads popped out.

“Good God,” I groaned. I wasn't prepared for the sight of them. To see them like that, without the possibility of cuddling them, of saying 'hello,' or bringing gifts like I'd always done whenever I returned from a trip – it was cruelty. So much so that I shrank within myself, within myself that didn't really exist, within my new identity – the memory of myself. The girls whispered among themselves and withdrew back into their room.

At that moment, uncle Arek rang the doorbell. My eldest daughter sped out of the

pokoju jak z procy, by otworzyć drzwi. Mama wyprostowała się z trudem i, pojękując, cicho wstała, by postawić czajnik na gaz.

Wujek podniósł Agatkę do góry i pozwolił Alince wspiać się na plecy i uwiesić na szyi, po czym obie dziewczynki zaniósł do pokoju. Z kieszeni płaszcza wyjął pismo „Promyczek” (dwa egzemplarze, żeby nie było awantur) i obiecał, że potem im poczyta.

Popatrzył na mnie, co mnie zdziwiło (przecież umarłam!) i jednocześnie nie zdziwiło mnie wcale (przecież jednak tu jakoś byłam!). Po wujku zawsze spodziewałam się niezwykłości. To, że widzi świeże trupy i inne okropne (jak wówczas sądziłam) rzeczy – od dziecka było dla mnie jasne. Tymczasem on wszedł do kuchni, pochylił się nad swoją siostrą, czyli moją mamą (był chudy i bardzo wysoki), pogłaskał ją po głowie:

– Chcesz teraz? – zapytał.

– Wolę teraz – odpowiedziała.

– To dobrze – zgodził się – ale najpierw musimy porozmawiać.

– Musimy? – Spuściła głowę, która z minuty na minutę robiła się coraz cięższa. Mama usiadła przy stole. A wujek przysunął krzesło tak, by siedzieć naprzeciwko niej:

– Wiesz, że ona nie odeszła jeszcze, tak na dobre? – zaczął, głaszcząc delikatnie mamę po dłoni.

– Moja córcia żyje? – Mama zadrżała.

– Nie żyje – powiedział Arek spokojnie – ale jeszcze nie odeszła na dobre.

– Co to znaczy? – zapytała mama, a ja nadstawiłam ucha.

– To znaczy, że jest poza ciałem i na razie oswaja się z tym stanem. Ma silną wolę życia. I niejasną sytuację karmiczną. – Wujek Arek westchnął. – Mama o coś chciała zapytać, ale jej nie pozwolił. – Poczekaj – powiedział. – Ona jest poza życiem, ale także poza śmiercią. Jeszcze istnieje możliwość powrotu, ale ma wyczerpany energetyczny potencjał

room like a shot from a sling to open the door. My mother straightened up with difficulty, and moaning, rose quietly to put the kettle on the stove.

The girls' uncle lifted Agatka up high and let Alinka climb up his back and hang on his neck, and then carried both girls back to their room. Out of the pocket of his coat he pulled the magazine "Promyczek"⁴ (two copies to avoid quarrels) and promised to read to them later.

He looked at me, which surprised me (I was dead after all!) and at the same time it didn't surprise me in the least (I was still there somehow!). I'd always expected the unusual from my uncle. That he could see fresh corpses and other horrible things (as I then thought) – had been clear to me from childhood. Meanwhile he walked into the kitchen, bent over his sister, that is, my mother (he was thin and very tall), and stroked her head:

"Do you want it now?" he asked.

"I prefer it now," she replied.

"Very well," he agreed, "but first we must talk."

"Must we?" She lowered her head, which was getting heavier with every passing minute. My mother sat down at the table. And my uncle pulled up a chair to sit facing her.

"Do you know that she hasn't left for good yet?" he began, gently stroking my mother's hand.

"Is my child still alive?" My mother trembled.

"She's dead," said Arek calmly, "but she hasn't yet gone away for good."

"What does that mean?" my mother asked, as I pricked up my ears.

"That means that she is out of her body and is now adjusting to that state. She has a strong will to live. And an unclear karmic situation." Uncle Arek sighed. My mother wanted to ask something, but he wouldn't let her. "Wait," he said. "She's beyond life, but also beyond death. There's still the possibility of return, but her

⁴ A popular Polish magazine for children.

istnienia. Jeśli wyrówna ten brak, będzie miała szansę powrócić.

– Jaki brak? – zapytała mama. Wyprostowała się i zaczęła niecierpliwie przebierać palcami, które dotychczas blade i nieruchome, okazały się jakby siłą napędową jej myśli.

– Brak życiowej energii – odpowiedział wujek. – Brak potencjału, który miała przeznaczony na to życie. Myślę jeszcze nad tym. Wydaje mi się, że potencjał się wyczerpał z powodu choroby i dlatego, że ktoś część życiowej energii jej ukradł. Ale ona nie dopełniła tego, co w tym życiu powinno się jej przydarzyć. Brakuje jej wielu doświadczeń... Zatem sytuacja wygląda tak, jakby mogła się w tej chwili odwołać do decyzji sądu ostatecznego i powołać na niedopełnienie obowiązków. – Wujek roześmiał się (co mu miałam za złe. Nic w tym nie było śmiesznego!). – No popatrz – powiedział do mojej mamy – jakie to w sumie proste.

Mama uśmiechnęła się niepewnie.

– Proste – powtórzyła jak echo (z tą samą intonacją nawet).

A ja wiedziałam, że skupia się wyłącznie na jednej myśli: na tej, że mogę wrócić. Że mogę jeszcze żyć.

– Teraz powiem ci najważniejsze. – Wujek Arek wstał, odetchnął i zebrał siły do wyrażenia tego, co chciał. – Ten potencjał, tę energię do życia można zbudować tylko z innego życia, o – zakończył. – A teraz podam ci lekarstwo, dobrze?

Zapadła długa cisza, którą odczułam tym mocniej, im bardziej dotyczyła mnie samej.

Energia życiowa – pomyślałam – a niby skąd inne życie? Od kota (nie mieliśmy kota)? Z próbówki? (nie mieliśmy próbówki). Z kosmosu (nie mieliśmy... no zaraz, czy kosmos żyje)?

– To powiedz skąd się bierze tę energię? – zapytała mama.

– Z ludzi – powiedział wujek spokojnie i zaczął szukać strzykawki w swojej lekarskiej torbie.

existential potential is exhausted. If she can replenish that deficiency, she'll have the chance to come back."

"What deficiency?" my mother asked. She straightened herself up and began to fiddle impatiently with her fingers. Having been pale and motionless until now, they became the driving force, as it were, of her thoughts.

"The deficiency of life energy," answered my uncle. "The deficiency of that potential, which has been assigned to her for this life. I'm still working on it. It seems to me that the potential has been exhausted due to illness, and because part of her life energy has been stolen. But she hasn't fulfilled what life has in store for her. She's missed many experiences... And so, it looks like she could appeal the Last Judgement decision on the grounds of unfulfilled duties." Uncle Arek burst out laughing (which I didn't appreciate. There was nothing funny about it!). "Just see," he said to my mother, "how simple it is."

My mother smiled hesitantly.

"Simple," she repeated like an echo (with even the same intonation).

And I knew that she was focused on just one thought, namely that I could return. That I could live a little longer.

"Now I'll tell you the most important thing." Uncle Arek got up, sighed and gathered the strength for what he needed to say. "This potential, this life energy, can only be harvested from another life, that's it," he finished.

"And now I'll give you the medicine, okay?"

They lapsed into a long silence, which I felt even more strongly as it concerned myself.

"Life energy," I thought, "and where is another life to come from, pray tell? From the cat (we didn't have a cat)? From a test-tube (we didn't have a test-tube)? From the cosmos (we didn't have... hang on a minute, is the cosmos alive)?"

Nooooo – pomyślałam – jestem wampirem!

– Moja córka jest tym, no... wampirem? – zdziwiła się (jakże sensownie) moja mama.

– A skąd! – obruszył się wujek i groźnie na mnie spojrział. – Twoja córka tkwi między tak zwanymi światami, czy też gęstościami i czeka. I jest teraz... bezcielesną osobą.

– I chcesz dać zastrzyk w tej chwili? – fuknęła mama. – Lepiej powiedz, jak jej pomóc. Jak mogę oddać życie (co za wyświechtane określenie – pomyślałam).

Wujek nie odpowiedział od razu. Przekręcał w palcach ampułkę z lekarstwem. Kręcił głową i spoglądał na mnie spod oka.

– Muszę pójść do łazienki – mruknął i machnął na mnie ręką, bym poszła za nim.

Kiedy zamknęły się łazienkowe drzwi, uśmiechnął się do mnie prawie promiennie:

– Całkiem dobrze wyglądasz – powiedział.

– Taki żarcik? – zapytałam. – Dobrze wyglądam? W tym stanie? Ja jestem przerażona.

– Jasne – przytaknął. – A swoją drogą nie wszyscy dobrze wyglądają.

– Nie jestem trupio blada i krew mi nie cieknie z ran, tak? – zapytałam, bo nie widziałam się w lustrze.

– Nie wygłupiaj się – powiedział. – Miałaś tętniaka serca, obyło się bez ran.

– Czy wyglądam jak zombie?

– Naoglądałaś się filmów za życia – pogroził mi palcem. – A teraz do rzeczy!

– No właśnie – zgodziłam się bez wahania.

– Wiem, nie pytaj skąd, ale wiem, że jeszcze możesz wrócić do swojego ciała. Koledzy lekarze wprawdzie dostaliby szoku, ale to wciąż jest możliwe. A kolegom bym jakoś to wytłumaczył. Jest jeden kłopot: nie jest to absolutnie możliwe bez nowego życiowego potencjału, nowej dawki energii, bez fali, z której będziesz korzystać aż do

“So where does this energy come from?” my mother asked.

“From people,” said my uncle calmly as he began to search for a syringe in his medical bag.

“Well then,” I thought, “now I’m a vampire!”

“My little one is this, what’s it called... a vampire?” My mother was perplexed (and not without reason).

“Of course not!” Uncle Arek bristled and gave me a severe look. “Your daughter is stuck waiting in between the so-called worlds or dimensions. And is now... an immaterial being.”

“And you want to give me an injection right now?” my mother snapped. “You’d better tell me how I can help her. How to give her my life.” (“What a clichéd expression,” I thought).

Uncle Arek didn’t respond right away. He twirled the medicine phial between his fingers. He shook his head and glanced at me out of the corner of his eye.

“I must go to the bathroom,” he murmured, and gestured for me to follow.

Once the bathroom door closed, he smiled almost radiantly at me.

“You look quite well,” he said.

“Is that a joke?” I asked. “Do I look well? In this state? I am terrified.”

“Obviously,” he nodded. “By the way, not all of them look that well.”

“I’m not corpse white and blood isn’t flowing from my wounds, right?” I asked, because I couldn’t see myself in the mirror.

“Don’t be silly,” he said. “You suffered a cardiac aneurysm, there were no wounds.”

“Do I look like a zombie?”

“You’ve seen too many movies in your lifetime,” he shook his finger. “And now, let’s get down to business!”

“Exactly,” I agreed immediately.

“I know, don’t ask how, but I know that you can still return to your body. My medical colleagues would be shocked for sure, but it’s still possible. I would somehow find a way to explain that to them. There is one problem: it isn’t possible to return

swojego ostatecznego końca w tym wymiarze. Teraz tego zabrakło. W przeciwnym razie mogłabyś z tego tętniaka jakoś wyjść. Nie masz w tej chwili silniczka podtrzymującego dotychczasową egzystencję. Nie masz siły, by się podłączyć ponownie. Ale szansa na połączenie jest.

– Zatem drugie życie? – zapytałam niepewnie.

– Jakieś drugie tak – odparł, umył ręce i wyszedł.

Zostałam w łazience sama, patrząc w lustro, w którym mnie nie było.

– Jakieś inne życie – powiedziałam do siebie (bezgłośnie) i zrozumiałam, że w innym życiu (za sprawą życia innego) nie mogłabym żyć dla samej siebie, ale też zrozumiałam, że chcę wrócić. Chcę koniecznie wrócić z powodu moich dzieci. Czułam jak rośnie we mnie nagła i silna nadwrażliwość na ludzkie nieszczęścia, niepowodzenia, smutki i rozpacz. Jak dotyczy to moich córek, mojej mamy i (z pewnością) każdego kogo spotkam. Przeistaczałam się w samo sedno totalnego współczucia. Zrozumiałam też, że nie będę mogła patrzeć na świat spokojnie, i że moje nowe życie będzie moją nową walką o lepsze życie innych ludzi. Walką na cały etat. Życie na rzecz świata, czy coś takiego. Nie mogłam tej myśli w sobie zmieścić, ale nie mogłam też jej zlekceważyć. Gdybym znów mogła być, wszystko by było inaczej, poważniej i piękniej.

Chciałam wrócić do dzieci, do mamy, do poprzedniego życia. Ale to akurat nie mogło się udać. Pod żadnym względem. Moje ja doświadczyło mojego nie-ja.

– O, Boże, Boże – jęknęłam (choć na boga jeszcze tu nie trafiłam) i ruszyłam do pokoju (standardowo, przenikając przez ściany).

Wujek zrobił mamie zastrzyk, po którym poczuła się lekka i częściowo sparaliżowana, co przyniosło jej ulgę. Położyła się na kanapie, oddychając

without a new life potential, a new injection of energy, without a wave which you would ride right up until your final days in this dimension. Now it's all gone. Otherwise, you would've survived that aneurysm somehow. At this moment, you don't have the life force that had supported your existence. You don't have the strength to reconnect. But the chance for reconnection exists."

"A second life, then?" I asked hesitantly.

"Yes, some sort of second life," he replied, then washed his hands and left.

I stayed in the bathroom alone, looking into the mirror, in which there was no me.

"Some other life," I said to myself (soundlessly), understanding that in another life (because of that other life) I wouldn't be able to live just for myself, but I also understood that I wanted to return. I desperately needed to go back for my children's sake. I felt a sudden surge of acute sensitivity to human misfortunes, failures, sorrows and miseries. And how would those relate to my daughters, my mother and (surely) everybody whom I was yet to meet. I was becoming the soul of compassion. I also understood that I wouldn't be able to view the world calmly, and that my new life would be a new battle for a better life for other people. A full-time battle. Life in the service of humanity, or something like that. I struggled to accommodate this thought within me, but I couldn't ignore it either. If only I could be again, it would all be different, more serious and more beautiful.

I wanted to return to my children, to my mother, to my previous life. But that could not be. Not in any respect. My "I" experienced my "not-I."

"Oh God, God," I moaned (although I hadn't yet met God here) and started for the room (typically, by ghosting through the walls).

Uncle Arek gave my mother the injection, after which she felt light and partially paralysed, which brought her relief. She lay down on the sofa breathing calmly

spokojnie i głęboko. Wujek zaś wrócił do kuchni, by zaparzyć herbatę.

– W pełni wszystko pojęłam – powiedziałam, patrząc na niego oskarżycielsko.

– Dobrze – odparł.

– Kto ma być dawcą? – zapytałam, starając się, aby zabrzmiało to w miarę neutralnie.

Wujek spojrzał na mnie tak, że zrozumiałam kto.

Poderwałam się do lotu i wpadłam jak furia do łazienki. Gdybym mogła to zrobić – trzasnęłabym drzwiami.

– Co to, przeciąg? – szepnęła moja mama z kanapy, bezwiednie podnosząc dłoń do czoła, tak jakby jakiś wiatr poruszył jej ręką.

– Już idę nad nim zapanować – odkrzyknął wujek Arek i poszedł za mną.

– Czy ja w tym stanie mogę się na przykład spokojnie wysikać? – zapytałam podniesionym (jak sadyż) głosem, gdy tylko wszedł do łazienki.

– Jesteś zdenerwowana – odparł – to raz. A po drugie, nie masz takich potrzeb. Nie musisz sikać. Ale jeśli chcesz, to sobie możesz przysiąść. I z powrotem chwycił klamkę łazienkowych drzwi.

– Owszem, chcę zostać sama – warknęłam.

– OK. Masz godzinę – oznajmił. – A ja wyjaśnię wszystko mamie.

Wyszedł, nie czekając na moją reakcję.

Przesiedziałam na brzegu wanny więcej niż godzinę, potem powlokłam się do pokoju dziewczynek, które leżąc na brzuchach przeglądały „Promyczek”. A gdy odłożyły gazetkę, zaczęły kolorować obrazki. Nie kłóciły się dzisiaj i w ogóle były przerażająco ciche i zgodne. Serce mi się krajało, naprawdę.

Wróciłam do pokoju znacznie już spokojniejsza. Mama już siedziała na kanapie, najwyraźniej się niecierpliwiąc.

– Jest tu teraz? – zapytała wujka.

– Już tak – powiedział.

– Córciu – głos jej się załamał, podniosła głowę, tak jak robią to osoby

and deeply. Meanwhile my uncle returned to the kitchen to brew tea.

“I understand it all completely,” I said, looking at him accusingly.

“Good,” he replied.

“Who is to be the donor?” I asked, trying to sound quite neutral.

My uncle looked at me in such a way that I understood who it was to be.

In fury, I stormed off into the bathroom. If I could, I would’ve slammed the door shut.

“What is that, a draught?” my mother whispered from the sofa, involuntarily lifting her hand to her forehead, as if some wind had moved her arm.

“I’m on my way to deal with it,” uncle Arek shouted back and followed me.

“May I in this state, for example, pee without being interrupted?” I asked with a raised (as it seemed to me) voice, as soon as he entered the bathroom.

“Firstly, you’re upset,” he replied. “Secondly, you have no such urges. You don’t need to pee. But you may squat if you wish.” And he grabbed the handle of the bathroom door again to leave.

“Yes, I want to be alone,” I growled.

“OK. You have an hour,” he said. “In the meantime, I’ll explain everything to your mother.”

He left without waiting for my reaction.

I sat on the edge of the bathtub for longer than an hour, then dragged myself into the room of the girls who, lying on their stomachs, were looking through “Promyczek.” After they had put the magazine aside, they started colouring in pictures. They weren’t quarrelling today, and generally were frightfully quiet and amiable. My heart bled, it really did.

I returned to the room much calmer now. My mother was already sitting on the sofa, clearly impatient.

“Is she here now?” my mother asked my uncle.

“Yes, just now,” he said.

“My darling,” her voice broke down, she lifted her head up just like blind people

niewidome. – Córciu – powtórzyła – wiesz, że od dawna nie chcę żyć. Weź proszę moje życie, niewiele tu energii, ale na parę lat wystarczy. Weź, proszę – i się rozpląkała. A ja razem z nią. Nogi się pode mną ugięły i gdybym podlegała grawitacji, to bym sobie zemdląca. Ale nie podlegałam.

– Jak to weź? – zapytałam, ale mama mnie nie widziała i nie słyszała. – Wujku, jak to weź? Mam zamordować mamę? Co ty sobie kurczę myślisz? Chcę żeby żyła! Wiecznie! – położyłam się przy jej nogach i łkając oskarżałam wujka o całe zło takiego świata.

Wujek tymczasem się zadumał.

– Kochanie – zwrócił się do swojej siostry (a mojej mamy) i jednocześnie do mnie – procedura jest skomplikowana i ja w tym zazwyczaj nie biorę udziału. Ale to jeszcze nic, widzę bowiem, że twoja córka nie jest w stanie jeszcze podjąć decyzji.

– Ona może nie, ale ja jestem! – przerwała mu mama – ja oddaję. Niech się nie zastanawia i niech nie marudzi.

– Mamy jeszcze trochę czasu. – Poklepał ją uspokajająco po ramieniu. – Prześpij się jeszcze z godzinkę. Dziś u was zostanie na noc, dobrze? Wyszukuję dziewczynki do spania.

Mama się zgodziła, wycierając głośno nos. Wujek wstał, a ja poczłapałam (a raczej przemieściłam się) wraz z nim.

Dziewczynki grzecznie poszły się umyć i nie wymazały pastą do zębów ani lustra, ani siebie nawzajem. Szybko przebrały się w pidżamy i czekały w jednym z łóżek, aż im wujek poczyta, tak jak obiecał, zasiadając (jak zwykle) w wielkim fotelu, w którym ja, swego czasu karmiłam każdą z nich, gdy były niemowlakami.

W tym czasie mama leżała, patrząc w sufit, udając że śpi, a ja krążyłam po mieszkaniu jak ranny tygrys. Tyle, że bezszelestnie.

Kiedy dzieci zasnęły, wujek przeniósł Alinkę do jej łóżeczka, zamknął za sobą drzwi do pokoju dziewczynek i powiedział do mnie (stałam tuż pod drzwiami):

– To jak?

do. “My darling,” she repeated, “you know that I have long wanted to die. Take my life please, there is not much energy in it, but there will be enough for a few years. Please take it,” and she burst into tears. And I cried along with her. My legs gave way under me, and if I’d been subject to gravity, I would’ve fainted. But I wasn’t.

“Why do you say, ‘take it’?” I asked, but my mother neither saw nor heard me. “Uncle, why ‘take it’? Am I to murder my own mother? What on earth are you thinking? I want her to live! Forever!” I lay down at her feet, and, sobbing, was blaming my uncle for all the evil in this world.

Meanwhile uncle Arek was deep in thought.

“Dearest,” he turned to his sister (my mother) and at the same time to myself, “the procedure is complicated and I don’t usually get involved. But that’s beside the point, for I can see that your daughter is unable to make a decision yet.”

“She may not be, but I am!” my mother interrupted him, “I’m giving it. Don’t let her waste time thinking or grumbling about it.”

“We still have some time.” He patted her on the shoulder comfortingly. “Sleep for another hour or so. I’ll stay here for the night, is that okay? I’ll get the girls ready for bed.”

My mother agreed, sniffing loudly. My uncle got up, and I trotted (or rather translocated) along with him.

The girls obediently went for a wash and they didn’t smear toothpaste on either the mirror or each other. They quickly changed into their pyjamas and waited in one of their beds for my uncle to read them a story, as he’d promised, sitting (as usual) in the huge armchair, in which I’d once breastfed each of them when they had been babies.

Meanwhile my mother lay looking up at the ceiling, pretending to be asleep, while I was circling the apartment like a wounded tiger. Except that I was soundless.

When the children fell asleep, uncle Arek carried Alinka over to her bed, closed

– Nigdy, nigdy nie chciałabym wybierać – szepnęłam.

– To nie zmienia sytuacji. Ty decydujesz. Został ci dany wybór. I nie płacz. Myśl – nakazał.

Pochyliłam głowę, tak, że bałam się, że wpadnie mi pod mostek. Pomyślałam o dziewczynkach:

– Chcę porozmawiać z mamą. Będziesz pośredniczyć?

– Oczywiście – zgodził się i poszliśmy obudzić mamę, która i tak nie spała.

– Córciu? – zapytała.

– Jestem – powiedziałam, a wujek powtórzył.

– Proszę nie wygłupiaj się – zaczęła mama – przeniesiemy mój potencjał, czy jak to się tam nazywa na ciebie i będzie dobrze. Przecież się po tej drugiej stronie kiedyś spotkamy, prawda? Bardzo kocham ciebie i dziewczynki. Bardzo. Nie możesz ich zostawić. A ja nie mam siły, by zadbać ani o dzieci, ani o siebie. Ja się poddaję. Naprawdę. Więc, proszę, zgódź się. Jestem bardzo zmęczona. Mam tak niewiele do oddania... ale jeśli mam, to weź i nie marudź. Odpocznę. Wreszcie odpocznę.

– Mamo. – Łzy nie płynęły mi po policzkach, ale rozplływały w powietrzu – mamo...

I tak sobie pogadałyśmy.

Dużo płaczu.

– Dosyć – zarządził wujek Arek. – Przejęcie życia musi nastąpić w ciągu 48 godzin od pierwszej śmierci. Mamy 3 godziny.

To będzie sen. Po prostu sen.

– Ty wracaj do kostnicy – zwrócił się do mnie. – Zaraz tam przyjadę. – A ty – pogłaskał moją mamę po policzku tak delikatnie i czule, że wzruszyłam się jeszcze bardziej. – Ty po prostu będziesz miała piękne sny.

the door behind him and said to me (I was standing right at the door):

“So, what’s it going to be?”

“Never, ever, would I want to choose,” I whispered.

“That doesn’t change the situation. It’s your choice. You were given a choice. And don’t cry. Just think,” he urged.

I lowered my head such that I feared it would sink into my sternum. I thought about the girls.

“I want to speak to my mother. Will you mediate between us?”

“Of course,” he agreed, and we went to wake my mother up, who wasn’t sleeping anyway.

“Darling?” she asked.

“I’m here,” I said, and my uncle repeated.

“Please don’t be silly,” my mother began, “we’ll transfer my potential, or whatever it’s called, over to you and it will be fine. After all, we’ll see each other on the other side one day, won’t we? I love both you and the girls very much. Very much. You can’t leave them. And I don’t have the strength to take care of either the children or myself. I’m letting go. Truly. So, please, say ‘yes.’ I’m very tired. I’ve so little to give... but whatever it is, take it and make no fuss. I’ll rest. I’ll finally be at rest.”

“Mum.” Tears didn’t run down my cheeks, but instead they melted away into the air. “Mum...”

And so we talked.

Lots of tears.

“That’s enough,” uncle Arek interjected. “The transfer of life must take place within 48 hours of the first death. We have only three hours left.”

It will be a dream. Just a dream.

“You go back to the morgue,” he said to me. “I’ll be there soon.” “And you,” he caressed my mother’s cheek so very gently and tenderly that I felt even more deeply moved. “You’ll simply have beautiful dreams.”